

OPPFØLGING AV SLÅTTEMARKER MED SKJØTSELSPLAN I OPPDAL KOMMUNE 2014

Økolog Vatne Notat 2-2014

Tittel: Oppfølging av slåttemarker med skjøtselsplaner i oppdal sommeren 2014

Notat nr:2-2014

Forfatter: Steinar Vatne

Dato: 02.12.2014

Sider: 28

Oppdragsgiver: Oppdal kommune

Kontaktperson hos oppdragsgiver: Eli Grete Nisja

Refereres som: Vatne, S. 2013: Oppfølging av slåttemarker med skjøtselsplaner i oppdal sommeren 2014

Økolog Vatne Notat 2-2014

Emneord: Slåttemark, skjøtselsplan

Forsidebilde: Slåttemarka på Liabøslettet med utsyn nedover Sunndalen. *Alle foto:* Steinar Vatne.

Produsert av: Økolog Vatne. Grindal, 7393 Rennebu. Tlf 97716036. vatne.steinar@gmail.com

SAMMENDRAG

På oppdrag for Oppdal kommune har Økolog Vatne utført en oppfølging av 11 skjøtselsplaner for totalt 23 slåttemarker i Oppdal kommune. Slåttemarkene blei befart av Steinar Vatne 15. og 17. juli og 11. og 12. september, i de fleste tilfellene før og etter slått i 2014, sammen med grunneier eller bruker minst en av gangene. Slåttemarkene var helt eller delvis slått, og det var stor variasjon i hvor godt skjøtta de var. Viktige mangler flere steder var fjerning av høy og slått av kantsoner. I noen tilfeller bør forvaltninga sammen med grunneier vurdere om beiting i stedet for slått er et bedre alternativ hvis slått i ikke blir utført på tradisjonell måte. Det er behov for justering av avgrensning og kanskje verdi for noen av slåttemarkslokalitetene. Takk til Eli Grete Nisja, fagansvarlig for miljø i Oppdal kommune, for tildeling av oppdraget og et fint samarbeid, og takk til alle grunneiere og brukere som jeg har hatt kontakt med, for hyggelige befaringer og samtaler.

Steinar Vatne

Grindal, 02.12.2014

INNHOLD

SAMMENDRAG	1
BAKGRUNN	3
FELTARBEID OG METODE	3
OPPFØLGING AV SKØTSELSPLANER FOR SLÅTTEMARK	3
Generelt	3
1. Liabøslettet	4
2. Liabø.	5
3. Sæter	7
4. Kletthammer	8
5. Sliper, øvre (Rønningen)	13
6. Nedre Sliper	15
7. Imangen	17
8. Halsen	18
9. Åmotsdalen gård	22
10. Driva: Plassastuggu	24
11. Vognillsætra	25
REFERANSER	27

BAKGRUNN

I 2009 kom handlingsplanen for den utvalgte naturtypen slåttemark (Direktoratet for naturforvaltning 2009). I 2010 satt Oppdal kommune igang med å utarbeide skjøtselsplaner for en del slåttemarker. Grunneiere og drivere som har fått utarbeida slike, fikk da mulighet til å søke skjøtselsmidler fra Miljødirektoratet. Det foreligger nå 11 skjøtselsplaner for totalt 24 slåttemarker i Oppdal kommune, de fleste skrevet av konsulentfirmaet Bioreg AS, men også en av Vinstradalen og Loe Utmarkslag (se fullstendig liste i Referanser). Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Oppdal kommune hadde ikke mulighet til å følge opp skjøtselsplaner for slåttemark i 2014, og derfor blei undertegnede spurt om å gjøre denne jobben.

FELTARBEID OG METODE

Skjøtselsplanene danner grunnlaget for vurdering av arbeidet som blir utført på de enkelte slåttemarkene. I tillegg er egen erfaring og faglig skjønn brukt i forbindelse med skjøtselsråd. Slåttemarkene blei i de fleste tilfellene befart før og etter slått (noen var allerede slått før første befarings), sammen med grunneier eller bruker minst en av gangene. Slåttemarkene blei dokumentert med foto før og etter slått, og ulike tiltak og utfordringer blei notert. Jeg la vekt på å gi veiledning og diskutere arbeidet med slåttemarkene sammen med grunneier/bruker i forhold til målene i skjøtselsplanen. Hvis grunneier/bruker ikke var med på befarings etter slått, tok jeg seinere kontakt på telefon for å snakke om hvordan arbeidet hadde gått.

Midtsommeren hadde vært varm og tørr i Oppdal, og ved første befarings i juli var engene i sein blomstring, og mange engplanter hadde allerede satt frø. De mest grunnlendte engpartiene var flere steder helt brune på grunn av tørka. I september var det stedvis litt fuktig i marka, noe som gav mulighet for funn av beitemarksopp. Engfloraen i slåttemarkene var fra før godt undersøkt av tidligere registranter, og kun rødlistede og litt mer krevende arter blei raskt ettersøkt under egen befarings, for å evt. kunne vurdere tilstanden til disse.

OPPFØLGING AV SKJØTSELSPLANER FOR SLÅTTEMARK

Nummerering av områdene følger inndelinga i Oppdal kommunes perm med 11 skjøtselsplaner, der 23 av 24 slåttemarkslokalteter er vurdert i 2014.

Generelt

Slåttemarkene var slått i slutten av juli-begynnelsen av august 2014, med unntak av fire lokaliteter som var slått tidligere eller dels bare beita på seinsommeren. De fleste engplantene var allerede i sein blomstring eller hadde satt frø i midten av juli. Siden mange av slåttemarkene er en viktig fôrressurs for de som driver aktivt, og i noen tilfeller utgjør en del av fôrgrunnlaget, kan også tidligere slått være viktig for fôrkvaliteten, noe som flere aktive bønder gav uttrykk for. Flere hadde vanskeligheter med å forholde seg strengt til anbefalte slåttetidspunkt i skjøtselsplanene (tidligst 20. juli eller månedsskiftet juli-august), siden somrene er såpass forskjellig mtp. værforhold og utvikling av enga. Min vurdering er at tidlig slått år om anna trulig er uproblematisk for engfloraen og at en her må bruke litt skjønn (f.eks. grad av blomstring/frøsetting), og tilpasse slåttetidspunkt til årets værforhold. En bør slå en del seinere enn fulldyrka eng, og påse at enga i det minste er i sein blomstringsfase. Lokalitetene med seintblomstrende arter som smal- eller rankfrøstjerne (nær trua-NT) kan med fordel slås seint, dvs. etter blomstring (se f.eks. diskusjon av skjøtselstiltak hos Wesenberg og Heimstad 2011).

De fleste av slåttemarkene var fint slått, men det var to ting som bør forbedres hos flere: slått av kantsoner og oppsamling av gras. Det er viktig å legge vekt på kantsonene, siden disse i mange tilfeller aldri har vært oppløyd, og kan ha den mest artsrike og intakte engfloraen. På den annen side

kan kantsonene være bevekst med kratt og høyvokste urter som er i ferd med å konkurrere ut den engfloraen som er ønskelig å bevare. Har en først rydda vekk kratt, er årlig slått den beste måten å holde kanten fri for oppslag, og samtidig gi mulighet for at mer krevende engplanter kan trives. Gjenliggende høy i kantsonene var en gjenganger blandt flere av slåttemarkene, enkelte steder var det også mangelfullt rakearbeid i resten av arealet. Oppsamling av høy er helt avgjørende for å opprettholde og forbedre forholdene for konkurransesvake arter.

Jeg har lagt lite vekt på om bakketørking/hesjing av høyet var gjort etter anbefalingene, da dette er et litt mindre viktig aspekt ved skjøtselen. I flere av tilfellene inngår slåttemarkene som en del av drifta på gårdene, der det viktigste å få høyet fortest mulig i hus. Ved raking, vending, ranking og oppsamling, som må gjøres uansett om høyet blir bakketørka/hesja, ettørtørka på høytørke eller lagt i silo, vil en del frø drysse av, forutsatt at slåttene foregår på rett tidspunkt. Den tørre sommeren i 2014 gav imidlertid gode forhold for frøspredning.

De fleste slåttemark-lokalitetene som inngår i denne oppfølginga har fått høyeste verdi (A-svært viktig) av tidligere registranter. I enkelte tilfeller der f.eks. slåttemarkene tidligere har vært beita i mange år og mangler slåttemarksstruktur, eller har nylig vært pløyd (20-50 år tilbake), synes jeg verdien har blitt satt noe høyt, men dette er noe som kan justeres ved en seinere anledning (forøvrig har det nå kommet nye retningslinjer for verdsetting av slåttemark - Svalheim 2014). Noen av de aktuelle lokalitetene er omdefinert fra naturbeitemark til slåttemark. Hensyn til bondens driftsmåte og ønsker er absolutt verd å ta med når kulturmark blir omdefinert på en slik måte. Over tid er det mulig å restaurere de fleste slike til slåttemark ved å omstille skjøtselen til slått, men jeg stiller spørsmål ved om dette alltid er hensiktsmessig når bruken inntil nylig har vært beiting, som er en god måte å bevare eventuelle populasjoner av beitemarksopp, og til dels også krevende engflora. Om ikke skjøtselen som slåttemark følges opp på en hensiktsmessig måte, bør det vurderes om beiting er et bedre alternativ.

Egne befaringer gav grunnlag til å anbefale videre kartlegging og justering av lokalitetsavgrensninger. Både rundt Liabøslattet, Kletthammer, Sliper Øvre (Rønningen), Nedre Sliper, Imanen (og Steker) finnes artsrike slåttemark og naturbeitemark som bør kartlegges og enten inkluderes i eksisterende slåttemarkslokaliteter eller bli nye lokaliteter.

1. Liabøslattet. 1 slåttemark med verdi A-svært viktig

Lokaliteten blei befart sammen med grunneier Trygve Kalvik før og etter slåttene (15.7 og 11.9). Skjøtselsplanen er skrivi av Oldervik og Folden (2012a).

Vurdering av skjøtsel

Trygve slår lokaliteten med tohjulsslåmaskin der han kommer til, og resten med ljà. Han trives godt med arbeidet. Slåttene var godt utført. Som regel har han slått helt ut i kantsonene, men på enkelte flekker stod noe igjen. Vi snakka om at det var viktig å slå de verdifulle kantene, i det minste annethvert år. En del av høyet blei henta av naboen Erik Liabø Hoås etter bakketørk, mens resten blei lagt i haug nedenfor enga. Rundt kanten av enga har Trygve tynna ut skog og kratt (se forsidebilde), slik at enga får mer solinnstråling.

Trygve har flytta utmarksgjerdet noen meter, slik at slåtteengarealet er noe utvida i overkant av lokaliteten (noe artsfattig, men med restaureringspotensial). Han slår også et bratt areal ovenfor og øst for bolighuset med ljà. Engfloraen her virka tilsvarende artsrikt som området han får tilskudd til.

Skjøtselsplanen er fulgt på en svært god måte.

Videre anbefalinger

Tilgrensende slåttemark rundt huset (se bilder) bør inkludert i lokaliteten, og noe areal (der gjerdet er flytta) kan vurderes som restaureringsareal. Verdivurdering og avgrensning virker ellers grei, men nedre del av lokaliteten virker å ha litt for nitrofil vegetasjon for å kunne nå opp til A-verdi.

Liabøslettet. Til venstre: Øvre del av lokaliteten før slått. Dette er en vakker, lavvokst tørreng med jevn fordeling av typiske slåttemarksarter. Til høyre: Øvre del av lokaliteten etter slått. Her er gjerdet flytta noen meter oppover, og området kan betegnes som restaureringsareal.

Imponerende presisjonsarbeid med ljà ovenfor og øst for huset på Liabøslettet hos Trygve og Marie Kalvik. Dette arealet kan godt inkluderes i lokaliteten.

2. Liabø. 2 slåttemarkar med verdi A-svært viktig

To av de tre slåttemarkene på Liabø, Trøabakkene-Trøene og Minnurda, blei befart før og etter slåttan sammen med Erik Liabø Hoås (15.7 og 11.9). Den tredje slåttemarka (Luenga) blei ikke befart siden den i 2014 bare blei beita. Skjøtselsplanen er skrivi av Oldervik og Folden (2012b).

Erik slår Minnurda og Trøabakkene i hovedsak med tohjulstraktor, til dels også med forhøster med lett traktor (transporter) der han kommer til. Transporteren virker å være skånsom mot enga. De to slåttemarkene var for det meste svært fint slått, men det mangla bl.a. noe kantlslått i øverkanten av Trøabakkene. Her er det til dels ganske høyvokst vegetasjon med gjengroingspreg. Erik var klar over at kantene også bør slås, men han hadde ikke rukket over alt denne sommeren. I juli var de mange grunnlendte partiene i Trøabakkene brunsvidde, og noen av disse småfleckene var ikke slått i september (men svært kortvokst vegetasjon her). Ellers var alt gras/høy samla opp i begge

lokalitetene. Erik slipper sauene på innmarka etter sanking slik at det gjenstående i kantsonene til en viss grad da blir beita. I de øvre kantsonene på Trøabakkene bør det i tillegg ryddes noe mer løvkratt.

Skjøtselsplanen for Minnurda er godt fulgt opp, men for Trøabakken var det noe manglende slått i øvre kantsoner. Det er positivt at engene etterbeites, og tilstanden til engfloraen virker forøvrig god.

Videre anbefalinger

Det anbefales at øvre kantsoner på Trøabakkene blir slått årlig (som nevnt i skjøtselsplan), da vegetasjonen her er ganske høyvokst og bærer preg av gjengroing. Det er også gunstig med rydding av mer kratt.

Trøabakkene, oversikt mot øst, før (t.v.) og etter slått. Stedvis mangler slått i øverst i kanten, og noe mer rydding av løvskogen som henger utover enga hadde vært gunstig.

Trøabakkene etter slått (midtre partier). Erik og familien har gjort et reallt arbeid med slått. De fleste grunnlendte (og kanskje mest artsrike) partiene er fint slått, men noe ljaslått mangler stedvis. De bør helst slås og rakes minst annethvert år for å hindre at gammalt gras hoper seg opp. Nedre halvdel av enga (t.v., nedenfor lokaliteten) slås med traktor.

Minnurda: T. v.: Før slått (noe av nedre del slått med forhøster). T.h.: Etter slått

3 Sæter. To slåttemarkar med verdi A-svært viktig

Harald Sæther (tidligere eier) viste meg rundt på slåttemarkene på Sæter den 15. juli, og jeg fikk tatt en prat med Arnvid Sæther (eier) etter befaringa. De to slåttemarkene på Sæter som har skjøtselsplan er Små-åkran og Ner Resta. Skjøtselsplanen er skrivi av Oldervik og Folden (2012c).

Vurdering av skjøtsel

Arnvid og Harald bruker en lett traktor med skiveslåmaskin og tohjulstraktor til slått. I 2014 var slått i begynnelsen av juli (dvs. før befaringa). Slåttetidspunktet er etter min mening ok med tanke på den tørre og varme sommeren i 2014. Graset blir fortørka og lagt i silo. Engene er fint slått, men i følge Harald blir ikke kantene slått i like stor grad som før. Kantene består til dels av grunnlend og tørr eng med lav produksjon og sein gjengroing, men det finnes også kanter med nitrofil, høyvokst vegetasjon. Harald syntes det er fint å la kantene stå lenger slik at artene kan frø seg inn i engene (de fleste av engflekke har tidligere vært pløyd og tilsådd), og opplyste om at kyrne beiter ned det meste av det som gjenstår på høsten. Det var foretatt noe hogst og rydding av kantsoner.

Skjøtselsplanene for de to slåttemarkene er bare delvis fulgt opp, på grunn av manglende slått av kanter og tidlig slått. Graset blir ikke tørka til høy, men vending og fortørking har noe av den samme effekten. Slåttearbeidet var forøvrig upåklagelig. Etterbeiting med lett kurase (sida trønderfe) er positivt.

Videre anbefalinger

På bare en befaring var det ikke mulig å vurdere om etterbeiting er tilstrekkelig for å holde kantsonene rundt Små-åkran og Ner Resta i hevd over tid, men årlig slått av nitrofil kantvegetasjon er trulig nødvendig for å hindre gjengroing. Det er også en fordel at løvkraut år om anna blir rydda/tynna. Både det noe tidlige slåttetidspunktet i 2014 og at graset ikke blir tørka som beskrevet i skjøtselsplanen er etter min mening uproblematisk i forhold til målene i skjøtselsplanen, da engplantene var i sein blomstring/tidlig frøsetting. Små-åkran er svært variert både med tanke på naturtyper, topografi, hevdform og tilstand. Strengt tatt er det dels slåttemark, dels bergknauser/grunnlendt mark som blir beita. Jeg er usikker på om lokalitetene har fått riktig verddivurdering og avgrensning, men det var vanskelig å vurdere etter slått.

Små-åkran etter slått i juli: De små engflekke var slått både med traktor og tohjulsslåmaskin. Noen av kantsonene har et nitrofilt preg (bringebær, tyrihjem, hundegras). Stedvis mangler kantslått.

Ner Resta etter slått i juli. Noe av kantsonene (knauser) er nylig rydda for løvkratt, men blir ikke slått.

4. Kletthammer. Åtte slåttemarker, sju med A-verdi og en med B-verdi.

Slåttemarkene på Kletthammer ble befart før slått den 15. juli sammen med Andrea Kletthammer, og etter slått den 11. september sammen med Håvard Kletthammer. De åtte slåttemarkene som har skjøttsplan er Trøene (B), Imangsetervegen vest (C), Imangsetervegen øst (D), Østergjerdet (E), Lu-sten øvre (F), Lu-sten nedre (G), Olderhaugen (H) og Aunstuggutøfta (I) (bokstaver jf. inndeling i skjøttsplan). Skjøttsplanen er skrivi av Oldervik og Folden (2012d).

Vurdering av skjøtsel

Engene blir slått til høy med tohjulsslåmaskin og ljà, og etterbeites av sau. Som regel var det slått helt ut i kantene, men enkelte små partier stod igjen her og der, uten at det har noen stor betydning. Inngjerding av Olderhaugen var litt forsinka, og denne blei i 2014 også vårbeita. Kantslått og slåttetidspunkt blei diskutert sammen med Håvard. Slåttemarkene framstod alt i alt som svært godt skjøtta. Noen beitemarksopp var å se, bl.a. lutvokssopp (NT) i lokalitet F (ny for lokaliteten). Rank/smalfrostjerne (NT) blei observert i lokalitet B (ny for lok.), C (ny for lok.), F og i et beita område nedenfor lok. I.

Skjøttsplanene er generelt svært godt fulgt opp med tanke på slåttetidspunkt, oppsamling av gras og rydding av kantsoner.

Videre anbefalinger

Lu-sten nedre skiller seg ut fra de resterende slåttemarkene ved at den var pløyd rundt 1980. Vegetasjonen bar ennå preg av dette og verdien (B) er antagelig i høyeste laget. Et hestebeite som ligger mellom Imangsetervegen øst og –vest, og et værbeite nedenfor Lu-sten, så ut til å være artsrike, og kan med fordel naturtypekartlegges.

B Trøene. Før (t.v.) og etter slått. Dette er den største av de åtte slåttemarkene på Kletthammer. Slåttemarka er i god hevd. I øvre del av enga er en del løvskog nylig tatt vekk. Rankfrøstjerne blei funnet ved en fjellknaus litt øst i lokaliteten.

C. Imangsetervegen vest før slått. Lokaliteten var også fint slått ved befaring i september (men bildet har blitt borte). Mellom denne og Imangsetervegen øst er et artsrikt hestebeite.

D Imangsetervegen øst. Før (t.v.) og etter slått. Her var det en ganske grei forekomst av rankfrøstjerne. Kantsonen er som en ser velholdt pga. slått og tilgrensende beite.

E Østergjerdet. Før (t.v.) og etter slått. Kantsonene i øst var åpna opp (vises ikke på bildet), men det hadde vært en fordel å rydde litt mer av invaderende kratt andre steder også (bilde t.v.).

F Lu-sten øvre. Før (t.v.) og etter slått. Her blei rødlisteartene lutvokssopp og rankfrøstjerne, samt marinøkkel og fagerknoppurt funnet. Rankfrøstjerne vokste ganske rikelig både sentralt og i kantsonene av enga. Noen hester beiter i området ovenfor lokaliteten. Kantsonen ned mot veien kan med fordel også slås (mye rankfrøstjerne). Resterende kantsoner er godt skjøtta.

G Lu-sten nedre. Før (t.v.) og etter slått. Dette er den eneste av slåttemarkene på Kletthammer som har fått B-verdi, til tross for at den har blitt pløyd i nyere tid. Vegetasjonsstrukturen og artsinventaret tyder ikke på at dette er en spesielt verdifull slåttemark. Tilgrensende værbeite (utenfor gjerde) ser derimot mer lovende ut, spesielt med tanke på beitemarksopp.

H Olderhaugen. Før slått (t.v.) var vegetasjonen var småvokst, prega av vårbeiting og den tørre sommeren. Etter slått ser en at det er tohjulsslåmaskina som er brukt på de «flate» partiene, mens de fleste knausene er fint stussa med ljà. Lokaliteten blei slått ganske seint, i månedsskiftet august/september.

H. Før (t.v.) og etter slått. Her er det nylig fjerna noen større trær i og langs kanten av enga. Det er en fordel at det midtre partiet med bregner og mjøddurt også blir slått. Her var det ellers slått fint oppover de nyridda kantene, og det så ut til at engvegetasjon var i ferd med å etablere seg der det tidligere var kratt. Kapper en ned furustubben til bakkenivå, gjør det slått litt enklere. Flere vanlige beitemarksopp blei funnet her, og kanskje kan det dukke opp noen mer krevende arter også.

5. Sliper, øvre (Rønningen). En slåttemark med verdi B-viktig

Befaring 15.juli og 11.september sammen med eier Per Aalbu. Skjøtselsplanen er skrivi av Oldervik og Folden (2012e).

Vurdering av skjøtsel

Slåttemarka (naturtypelokaliteten + restaureringsarealet) blei slått av Per sammen med folket på Kletthammer, med tohjulsslåmaskin. Høyet blei bakketørka, raka sammen og dratt/kjørt på nærmeste låve. Det mangla noe kantslått i østre del, men ellers var slåttent fint utført. I vinter hadde Per rydda løvkratt i nordvest, og i juli hadde det kommet opp en del rotskudd, særlig av gråor. Dette var i stor grad fjerna før september. De nederste greinene på granene i øverkant av enga var fjerna (her hadde Per også satt opp nytt gjerde). Per var interessert i å følge opp orkideene i enga, og i juli så vi bla. en del flekkmarihånd og litt stortveblad og brudespore. Han informerte at enga ikke har blitt vårbeita de siste åra med hensyn til orkideene. Det er vanskelig å si noe om vegetasjonen har endra seg siden Øystein Folden sin befaring i 2011, men før slått så det ut til å være en ganske jevn overgang mellom lokaliteten og restaureringsarealet nedenfor, noe som må sies å være et godt tegn. I tillegg så det ut til at engplanter hadde begynt å etablere seg der grangreinene tidligere hang over.

Skjøtselsplanen var altså godt fulgt opp i 2014, med unntak av manglende slått i kantsona mot øst.

Videre anbefalinger

Neste sommer bør kantsona i øst slås, og det vil antagelig være behov for å rake ekstra godt og fjerne gammalt gras. Det blei observert store arealer med artsrik eng på vei opp til Sliper Øvre, men i varierende tilstand (svakt beitetrykk). Spesielt grunnlendte partier er nok like artsrike som mange av engflekken på Kleivgardane, og ikke minst er det slike flekker som kan være mest interessant med tanke på beitemarksopp, siden de trulig ikke har vært pløyd. Rankfrøstjerne (NT) og brudespore har flere gode forekomster her (Per følger årlig med på orkideene). Det hadde vært veldig positivt om om skjøtselen av slike enger hadde blitt forbedra, og at disse blir kartlagt grundigere.

OBS: Per Ålbu har forøvrig en liten slåttemark på Steker som han i mange år har slått med ljà. En rask registrering viste forekomst av rundt 25 karakterarter inkludert marinøkkel og noen beitemarksopp. Slåttemarka har i det minste B-verdi (kanskje opp mot A), og den bør få en skjøtselsplan.

Sliper øvre (Rønningen). Før (t.v.) og etter slått. Grantrærne i øverkant er kvista opp slik at de ikke lenger henger over gjerdet og enga.

Rankfrøstjerne (NT), som her kan sees i forgrunnen (september), har en ganske god og langstrakt populasjon i øvre del av slåttemarka på Rønningen.

6. Nedre Sliper. Verdi A-svært viktig

Generelt

Lokaliteten blei befart aleine 17.juli (eier Alf Breen var sjuk), og sammen med Alf den 11. september. Skjøtselsplanen er skrivi av Oldervik og Folden (2012f).

Vurdering av skjøtsel

Lokaliteten er nylig gjerda inn og den blei i 2014 slått med tohjulsslåmaskin og ljà. Pga. dårlige værforhold og for å unngå markslitasje, lå graset i ranker et par ukers tid før det blei samla opp med transporter med pickupvogn. Alf har gjort et imponerende slåttarbeid på denne relativt store slåtteenga (12 daa). Kantslåtten er forøvrig upåklagelig (se bilder). Trærne innen lokaliteten er fint tynna eller rydda vekk for å slippe inn mer lys til enga. Lokaliteten er nylig gjerda inn. Engfloraen var småvokst og dels sterkt uttørka ved første befarung. Fagerknoppurt blei observert.

Skjøtselsplanen er svært godt fulgt opp.

Videre anbefalinger

Nedre Sliper har tidligere vært kartlagt som en stor naturbeitemarkslokalitet (Lønset: Sliper:Brattlia BN00027056), men nedre del av lokaliteten er av Oldervik og Folden (2012e) nå omdefinert til slåttemark. Egen befarung i juli er dels motstridende med Foldens inntrykk av den gamle lokaliteten. Riktignok er store deler prega av gjødsling, og satelitt-og flyfoto viser at de flatere partiene har vært drevet ganske intensivt siden 1950-tallet. Det finnes likevel fremdeles flere mål store områder med gode forekomster av bl.a. smalfrøstjerne (NT) og fagerknoppurt i terrasser og grunnlendte partier opp mot fylkesveien (smalfrøstjerne også vanlig langs traktorveien). Flere av disse områdene hadde i 2014 et mer karakteristisk slåttemarkspreg enn slåttemarklokaliteten (antagelig pga. den tørre sommeren og at beitinga har endra seg litt de siste åra). Det anbefales derfor at den gamle lokaliteten opprettholdes (i tillegg til den nye slåttemarkslokaliteten) inntil en ny kartlegging kan gi en bedre avgrensning av de verdifulle kulturmarksområdene på Nedre Sliper. Beitemarkene ovenfor gårdstunet på Nedre Sliper bør antagelig også kartlegges.

Nedre Sliper før (t.v.) og etter slått. I juli var enga prega av den tørre sommeren, og en del av enga var ganske brunsvidd. Alf Breen (t.h.) har gjort et fint arbeid med tynning av skog, og kantslått (se også neste bilder) er vakkert utført. Det nye gjerdet sees i bakgrunnen.

Nedre Sliper etter slått.

En bakke i midtre del av den gamle lokaliteten Lønset:Sliper:Brattlia med bl.a. mye fagerknoppurt og smalfrøstjerne (antagelig godt over 1000 planter). Området bør kartlegges som slåttemark!

7. Imangen. En slåttemark med verdi A-svært viktig

Generelt

Imangen blei befart 17 juli sammen med Aud Marie Bøe Holand og 11. september på egen hånd. Telefonkontakt med Aud etter andre befaring. Skjøtselsplanen er skrivi av Oldervik og Folden (2012g)

Vurdering av skjøtsel

Lokaliteten blei slått med tohjulsslåmaskin (leid av landbruksrådgivninga) og deretter høstbeita. Aud Marie satt opp strømgjerde rundt lokaliteten på våren, mens sau beita ellers på Imangen (seinere gikk også ungdyr her på sommeren). Sjølve slåttan var greit utført, men det stod igjen et par meter i kantene, og det lå igjen noe gras her og der. Aud Marie synes det er positivt å slå på Imangen, da det høstbeitet blir bedre, men hun nevnte at det var andre steder med høyere produksjon der det var større behov for slått. Hun synes slåmaskina var i dårlig stand og noe vanskelig å bruke i de bratteste partiene.

Skjøtselsplanen er middels godt fulgt opp. Det mangler noe fjerning av høy og kantslått. Etterbeite med sau er positivt.

Videre anbefalinger

Alt høyet må rakes opp, og det bør slås helt ut i kantene. Lokaliteten er nylig skilt ut fra en større naturbeitemarkslokalitet (Klevgardane:Emangen BN00026945) og omdefinert til slåttemark (Oldervik og Folden 2012g), men både vegetasjonsstrukturen og nyere brukshistorie tilsier at dette er naturbeitemark. Jeg tok en rask befaring i beitemarka på Imangen og fant flere artsrike engpartier utenfor naturbeitemark-lokaliteten (bl.a. funn av antatt melrødspore og en rekke andre beitemarksopp), noe som tilsier at området med fordel kan avgrensnes bedre.

Slåttemarkslokaliteten på Imangen før (t.v.) og etter slått.

T.v.: Noe høy ligger igjen etter slått på Imangen. T.h. Antagelig melrødspore (VU) funnet både innen slåttemarklokaliteten og nedenfor husa på Imangen (dvs. utenfor naturbeitemark-lokaliteten). Den er tidligere funnet flere steder på Imangen av J.B. Jordal i 2005 (www.Artskart.no).

8. Halsen. Tre slåttemarkar med verdi A-viktig.

Generelt

Befart 17.7 og 12.9 sammen med Bente Skreen (tidligere eier/ansvarlig for slått på Halsen). På Halsen er det tre slåttemarkar med skjøtselsplan. Halsen østre del (B), Halsen midtre del (C) og Halsen nordre del (D) (bokstaver jf. skjøtselsplan, Oldervik 2011a).

Vurdering av skjøtsel

Bente fortalte at lokalitetene var gjerda inn med strømgjerde under vårbeitinga. Engene hadde svært lav vegetasjon med noen gjenstående tuer i juli. Selv om det hadde vært en varm og tørr sommer, var vegetasjonen så lavvokst før slått at det tyda på at i det minste noen sauer må ha beita her tidligere på våren. De tre slåttemarkene på Halsen blei slått med tohjulsslåmaskin (lånt av

Landbruksrådgivninga). Slåttebjelken så ut til å være høyt innstilt (eller så var knivene veldig sløve), slik at sølvbunkeuene stod igjen etter slått. Bare en liten andel av høyet var raka sammen og fjerna og det resterende høyet var delvis overgrodd av gjenveksten. Kantene var sjelden slått i noen av lokalitetene (som regel 1-4 m breie kanter stod igjen). Skogkantene rundt lokalitetet B og C var rydda fram, men noe løvoppslag stod igjen i lok. C og løv-og einerkratt i lok. D var ikke rydda. Rankfrøstjerne (NT) og semsket rødspore (VU) blei sett i nordre del av Halsen øvre del (førsnevnte også utenfor lokaliteten).

Skjøtselsplanene for de tre lokalitetene på Halsen var altså i svært liten grad fulgt opp ved befarig 12.9.2014. Nåværende skjøtsel fører til at naturverdiene reduseres raskt.

Videre anbefalinger

Om ikke høyet blir fjerna fra slåttemarkene vil verdiene forringes. Hevdformen ligner nå mer på beitepussing enn tradisjonell slått. Vår og høstbeiting med sau er et bedre alternativ, men det ser ikke ut til at beitetrykket de siste åra har vært tilstrekkelig for å hindre danning av sølvbunkeuener (generelt større preg av høyere næringstilgang av uviss årsak). Ved fortsatt ønske om å skjøtte engene på Halsen med slått, kan avgrensningen av lokaliteten «Halsen østre del» med fordel utvides for å inkludere bakken som vises på framsida av skjøtselsplanen.

B Halsen østre del, før (t.v.) og etter slått. Enga var lavvokst og litt tuete i juli (beita på våren?). Kantene (1-2 meter) var ikke slått og graset var ennå ikke fjerna i september.

C Halsen midtre del, før (øverst t.v.) og etter slått (t.h. og nederst). Lavvokst eng i juli. Hytteeiere kjører over enga med bil. Bare på midtre deler av slåttemarka var slått og 2-4 meter stod igjen i kantene. Graset var ikke raka opp.

D Halsen nordre del, før (t.v.) og etter slått. Enga så ut som at den hadde blitt beita på våren. Bare omkring halvparten av lokaliteten var slått. Graset var ikke fjerna, og nordre kantsone var ikke rydda for kratt.

Fra Halsen østre del. Slike sølvbuketuer (t.v.) tyder på at slåttebjelken har vært for høyt innstilt eller at knivene var sløve. T.h.: Rankfrøstjerne (NT) på en knaus utenfor lokaliteten.

Enparti på Halsen, omtrent samme vinkel som figur 5 i skjøtselsplanen (Oldervik 2011). Her har det kanskje skjedd en feil i avgrensninga, siden denne bakken ligger rett utenfor lokaliteten «Halsen østre del». På bergknausen som stikker opp midt i bildet vokser bl.a. rankfrøstjerne (NT) blandt en fin engvegetasjon med bl.a. blåklokke, småengkall, harerug, mens det ellers er større dominans av sølvbunke. Det er tydelig at vegetasjonen har endra seg i negativ retning siden 2006.

9. Åmotsdalen gård. To slåttemarkar med verdi A-svært viktig

Slåttemarkene blei befart 17.7 og 12.9, første gang sammen med Erling xx som jobber på gården. Telefonkontakt med eier Torbjørn Orkelbog. Slåttemarkene på Åmotsdalen gård er kalt Nordvestre del og Øvre deler. Skjøtselsplanen er skrivi av Oldervik (2011b).

Vurdering av skjøtsel

Hoveddelen av slåttemarka «Nordvestre del» var fint slått med tohjulsslåmaskin og hesja av Torbjørn, faren hans og Erling før første befarig (i forkant av en festival som blei arrangert her 4-6 juli). «Blå avgrensning» i skjøtselsplanen var ikke tatt i bruk som slåttemark. Her står en saltstein som sauene i utmarka har mulighet til å nå hele sommeren, og på høsten blir det brukt som samlegjerde. Vegetasjonen her blir altså prega av beiting og tråkkslitasje, men tilstanden virka grei (kanskje noe gjødselprega i nedre del). «Gul avgrensning» var rydda og slått. «Øvre deler» var derimot enten (tidlig) slått dels uten at alt høyet var fjerna, eller så var vegetasjonen dels nedbeita, og dels nedtråkka av sau. Omkring halve lengden av skogkanten var rydda for overhengende trær. Alt engarealet på gården ovenfor veien blei høstbeita i august-september (inngjerding med strømtråd).

Manglene i forhold til skjøtselsplanen blei tatt opp med Erling på første befarig og seinere med Torbjørn Orkelbog i telefonsamtale.

«Nordvestre del» fremstår som godt skjøtta, selv om slåttetidspunktet i 2014 var litt tidlig og «blått areal» bare brukes som samlegjerde. Skjøtselsplanen for «Øvre deler» var derimot ganske svakt fulgt opp, bare en liten del av denne var slått og det mangla fjerning av høy og rydding av kantsone. Beiting etter slått er positivt.

Videre anbefalinger

Kun beiting på seinsommeren i «Øvre deler» ser ut til å være en ugunstig skjøtselsform, da det meste av vegetasjonen blir tråkka ned. Høyet må fjernes, hvis ikke vil slåttemarkene forringes. Skogen kan med fordel ryddes lenger opp enn avgrensningen av lokaliteten (se omtale i skjøtselsplan). Tidlig slått har trolig lite å si år om anna, men slått bør som regel utføres tidligst i midten av juli. (Et forslag kan kanskje være å gjøre slått til del av festivalen, og helst litt seinere på sommeren?). På Åmotsdalen gård finnes flere artsrike engflekker innimellom mer triviell eng som ikke er avgrensa som naturtypelokaliteter, og det er svært positivt at en del av dette blir slått. Slått og fjerning av høy i «Øvre deler» kan være vanskelig å utføre om ikke det større enga nedenfor slås samtidig (eller blir beita først). Kontinuerlig beiting og tråkkslitasje i samlegarden kan være en grei hevdform, men tilstanden virka tilsynelatende god. Det var likevel vanskelig å vurdere dette etter èn befarig (sanking foregikk ved andre befarig). Samlegjerdet bør imidlertid følges opp uavhengig om det blir beita eller slått. Av praktiske og forvaltningsmessige årsaker vil det være gunstig om slåttemarkene på Åmotsdalen gård får en mer helhetlig skjøtselsplan, og at det f.eks. gis tilskudd til slått av annet areal som grenser til naturtypelokalitetene og artsrike engflekker.

«Åmotsdalen gård, nordvestre del» etter slåtten. Dette er en artsrik og godt hevda slåttemark.

Sankegjerdet (t.v.) i juli. Vegetasjonen var kanskje litt gjødselprega i nedre del, mens øvre del var svært artsrik og i tilsynelatende god tilstand. Sankegjerdet var i bruk ved befaringa i september (t.h.) og blei derfor ikke undersøkt. I øverkant av gjerdet vises såvidt området som er merka med gul avgrensning i skjøttsplanen.

Bare en liten del av slåttemarka «Øvre del» blei slått i 2014 (t.v.), men kantsonen var delvis rydda fram. I øverkant av resten av slåttemarka (t.h.) var det slått en smal stripe (høyet lå igjen), og resten blei bare beita på seinsommeren. Mesteparten av vegetasjonen hadde blitt tråkka ned.

10 Driva: Plassastuggu. En slåttemark med verdi B-viktig

Befart 15.juli sammen med Stein Outzen, leder i Vinstradalen og Loe Utmarkslag (VLU). Tidligere leder Jon Olav Ekrann kom også på slutten av befaringa. Befaringen etter slått var 12.9 (aleine), og jeg tok kontakt med Stein på telefon etter befaringa. Skjøtselsplanen er skrivi av Heggvold (2010).

Vurdering av skjøtsel

Vegetasjonen i kantene var ganske høyvokst (bringebær, brennesle, mjøddurt mm.), og jeg foreslo for Stein at det ville være fint å slå så langt som mulig ut i kantene og rydde vekk løvkratt med motorsag. Vi snakka videre om hva som er det viktigste med skjøtselen: slått av hele arealet og fjerning av høyet (en del karakterarter blei også demonstrert). Det var slått en skår mellom stua og utedoen (ljå eller gressklipper), og rundt et steinbord i juli. Graset blir dermed ikke tråkka ned, så det er greit å gjøre det slik så lenge høyet/grasklippet blir samla opp. For femte gang siden 2010 ble det arrangert «Drivamesterskap i ljåslått» siste uka i juli. Slåtten var greit utført (kanskje noe høy stubbing), og noe av kantene var slått. Høyet var bare delvis fjerna. Noen skudd av smalfrøstjerne (NT) blei sett på en haug ved siden av steinbordet i juli (her var det mye gammalt fjordårsgras). Sentrale deler av enga virka mest artsrikt (dels utenfor naturtypelokaliteten). Høyet har i flere år blitt kasta i en haug rett utenfor lokaliteten (like ved forekomst av smalfrøstjerne). Enga er fremdeles etter 5 år med slått fremdeles ganske ujevn, der de sentrale delene er mest artsrikt og utarma.

Skjøtselen av slåttemarka er ikke god. Det mangler altså fjerning av høy og en del kantslått.

Videre anbefalinger

Graset må fjernes fra hele slåttemarka, og gammalt gras som ligger igjen fra tidligere år må rakes opp etter neste slått, hvis ikke vil verdiene forringes. En bør påse at haugen der graset kastes ikke blir større og tar opp areal fra slåttemarka (her vokser smalfrøstjerne like ved). En bør forøvrig forsøke å slå enga ved bakkenivå (lav stubbing). Det bør slås helt ut i kantene (mot elvekant, bru og gjerde), f.eks. med ryddesag de første åra hvis det er nødvendig, og løvkratt bør kappes ved bakkenivå (oppslag kan da lett tas med ljå/tohjuls slåmaskin). Evt. gamle kvister og løse steiner kan med fordel fjernes fra kantene av enga. Kantene vil etter noen år med slått bli ganske utarma og få et finere engpreg. VUL bør altså ta en skikkelig dugnad neste år og få hele slåttemarka i god stand, og fokusere minst like mye på raking som på ljåslått! Stein Outzen nevnte at sau beiter på tilgrensende fulldyrka mark om høsten, og foreslo at sauene også kunne få tilgang til slåttemarka. Dette vil være positivt for slåttemarka.

Avgrensninga av lokaliteten bør etterhvert utvides for å inkludere mer engareal med bra slåttemarkspreg.

Plassastuggu (Bruvollen) før hovedslåtten. Stien som er slått til utedoen ligger omtrent på skillet mellom det som er slåttemarkslokaliteten (t.v.) og utenfor (t.h.). Det er også slått litt rundt steinbordet (graset bare delvis samla opp).

Bruvollen etter slått. Her ligger det igjen mye høy. Noe av kantsonene er slått. Etter neste slått bør alt nyslått og gammalt gras rakes godt opp og fjernes hvis hensikten er å ta vare på den artsrike slåttemarka.

11. Vognillsætra. En slåttemark med verdi B- viktig

Befart sammen med eier Nils Petter Hårstad 17.7 og 12.9. Skjøtselsplanen er skrivi av Langmo og Oldervik (2013).

Vurdering av skjøtsel

Slåttemarka og restaureringsarealet blei i 2014 slått med tohjulsslåmaskin (leid av landbruksrådgivninga), og var den første slåtten på mange tiår. Også her var det stubba litt høyt og noen sølvbuketuer hadde unngått slåtten (dårlig vedlikeholdt slåmaskin, se også omtale av Halsen). Kantene var greit slått. Det aller meste av høyet blei raka sammen og kjørt bort med en liten, lett traktor, men noe lå igjen både sentralt og i kantene av enga. Kantsonene var delvis rydda for bjørkekratt. Nils Petter fortalte at han ikke hadde hatt mulighet til å følge opp hele ryddetiltaket og tidligslått av tyrihjelms i år. Manglene i forhold til skjøtselsplanen blei diskutert med Nils Petter. Et ganske stort areal rundt setra er gjerda inn, og slåttemarka blei beita av et stort antall sau i september (men ikke vårbeita). Nils Petter synes at skjøtsel av slåtten er positivt, da dette blir bedre høstbeite for sauene. En ny vei er bygd gjennom nedre del av lokaliteten, og har altså redusert arealet noe.

Skjøtselsplanen er middels godt oppfulgt. Det mangler altså noe rydding av kantsoner, tidlig slått av tyrihjem (restaureringsareal) og raking av høy. Høstbeiting med sau er positivt.

Videre anbefalinger

Etter neste slått bør høy og gammelt gras rakes godt opp og fjernes. Kantene kan med fordel ryddes litt mer, spesielt i øvre del (liten bakke i nord) der det fremdeles er ganske artsrikt (med bl.a. marinøkkel). Nils Petter sa at han kan tenke seg å utvide slåttearealet oppover i bakken og kanskje rydde noe skog for å øke beitearealet. Dette vil være svært positivt for naturverdiene på setereiendommen. Det er fint om Nils Petter har mulighet til å fortsette å slå engstykket på nedsiden av den nye veien selv om dette ikke lenger er hans eiendom.

Vognillsætra før slått (her vises både lokaliteten og restaureringsareal). I øvre deler av lokaliteten (t.v.) er en liten tørreng-bakke med bl.a. marinøkkel. På halvdelen av enga som er restaureringsareal, er tyrihjem ganske dominerende.

Vognillsætra etter slått. Lokaliteten var fint slått, men høyet kunne god ha vært raka opp litt bedre. Nedre del av lokaliteten (t.h.) er en stripe utenfor inngjerda setertun (nylig utskilt eiendom), som Nils Petter også slo i 2014.

REFERANSER

Litteratur

Direktoratet for naturforvaltning 2009: Handlingsplan for slåttemark. DN-rapport 2009-6. 60 s.

Heggvold, J.K. 2010: Skjøtselsplan for Bruvollen. Gammel slåtteeng – Ekrann gnr. 49 brn. 1 i Oppdal. Vinstradalen og Loe Utmarkslag. 17s.

Langmo, S.H.L. og Oldervik, F. 2013. Skjøtselsplan for Vognillsætra, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2013: 21

Oldervik, F. 2011a. Skjøtselsplan for slåttemark på Halsen gård i Åmotsdalen, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2011:08

Oldervik, F. 2011b. Skjøtselsplan for slåttemark på Åmotsdalen gård. Bioreg AS rapport 2011:11

Oldervik, F. og Folden, Ø. 2012a. Skjøtselsplan for slåttemark på Liabøslettet, Klevgardane, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2012:01

Oldervik, F. og Folden, Ø. 2012b. Skjøtselsplan for slåttemarker på Liabø, Klevgardane, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2012:02

Oldervik, F. og Folden, Ø. 2012c. Skjøtselsplan for slåttemarker på Sæter, Klevgardane, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2012:03

Oldervik, F. og Folden, Ø. 2012d. Skjøtselsplan for slåttemarker på Kletthammer, Klevgardane, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2012:04

Oldervik, F. og Folden, Ø. 2012e. Skjøtselsplan for slåttemark på Sliper, øvre (Rønningen), Klevgardane-Sliper-Dettli, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2012:05

Oldervik, F. og Folden, Ø. 2012f. Skjøtselsplan for slåttemark på Sliper, nedre, Klevgardane-Sliper-Dettli, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2012:06

Oldervik, F. og Folden, Ø. 2012g. Skjøtselsplan for slåttemark på Imangen, Klevgardane, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2012:07

Oldervik, F. 2011a. Skjøtselsplan for slåttemark på Halsen gård i Åmotsdalen, Oppdal kommune, Sør-Trøndelag fylke. Bioreg AS rapport 2011:08

Oldervik, F. 2011b. Skjøtselsplan for slåttemark på Åmotsdalen gård. Bioreg AS rapport 2011:11

Svalheim, E. 2014. Slåttemark. Utkast til faktaark for kartlegging i 2014.

<https://www.dropbox.com/sh/gi0u9i9c6s78kqs/AAA1Njb3Hb19cttugB6vTID6a>

Wesenberg, J. & Heimstad, R. 2011. Første funn av smalfrøstjerne *Thalictrum simplex* ssp. *simplex* i Oslo siden 1892, litt om artens utbredelse og økologi og litt om løkkelandskapet i Oslogryta. Blyttia 69: 186-196.

Muntlige kilder

Trygve Kalvik, Liabøslettet

Erik Liabø Hoås, Liabø

Arnvid Sæther, Sæter
Harald Sæther, Sæter
Gro Anita Kletthammer, Kletthammer
Håvard Kletthammer, Kletthammer
Per Kåre Ålbu, Steker
Alf Breen, Sliper
Aud Marie Bøe Håland
Bente Skreen
Torbjørn Orkelbog
Stein Outzen

Internett

Artsdatabanken 2014: www.artskart.no